

ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გირგვლიანის საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილების მიხედვით*

დოქტორანტი **ხატია თანდილაშვილი**, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის¹ მე-2 მუხლით უზრუნველყოფილია ადამიანის სიცოცხლის უფლება, ხოლო კონვენციის მე-3 მუხლი კრძალავს წამებას, არაადამიანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას. კონვენციის ხელშემკვერელი სახელმწიფოები ვალდებული არიან, უზრუნველყონ აღნიშნული უფლებების დაცვა, რის ფარგლებშიც მათ წარმოეშებათ როგორც **ნეგატიური**, ისე **პოზიტიური** ვალდებულებები. ნეგატიური ვალდებულება სახელმწიფოებს უკრძალავს ადამიანის სიცოცხლის უფლების ხელყოფას ან მის წამებას (კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების მატერიალური ნაწილი), ხოლო პოზიტიური ავალდებულებებს მათ, სიცოცხლის ხელყოფის ან წამების შემთხვევაში ჩაატარონ ეფექტიანი გამოძიება² (კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების პროცედურული ნაწილი).³

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ⁴ თავისი პრეცედენტული სამართლით ჩამოაყალიბა ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები. ყო-

ველთვის, როდესაც იგი ადგენს, ადგილი ჰქონდა თუ არა კონვენციის მე-2 ან მე-3 მუხლის დარღვევას, ხელმძღვანელობს ზემოაღნიშნული სტანდარტებით.

სასამართლოს საქართველოს წინააღმდეგ მიღებული აქვს არაერთი გადაწყვეტილება, რომლებშიც დაადგინა ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების დარღვევა (მათ შორის უნდა აღინიშნოს გირგვლიანის საქმე, რომელსაც სასამართლომ შემზარავი და დაუნდობელი საქმე უწოდა⁵).⁶ ამგვარად

⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 277 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო: ლარიბაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, №11830/03, 29/07/2008 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/raribashvili.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ხაინდრავა და ძამაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, №18183/05, 08/06/2010 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/xaindravazamashvili.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ცინცაბაძე საქართველოს წინააღმდეგ, №35403/06, 15/02/2011 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/cincabadze.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); მიქიაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, №18996/06, 09/10/2012 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/miqiashvili.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); დვალისვილი საქართველოს წინააღმდეგ, №19634/07, 18/12/2012 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/dvalishvili.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ალიევი საქართველოს წინააღმდეგ, №522/04, 13/01/2009 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/alievi.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); დანელია საქართველოს წინააღმდეგ, №68622/01, 17/10/2006 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/danelia.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Kiziria v. Goergia, №4728/08, 11/03/2014 (იხილეთ: <https://hudoc.echr.coe>

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა ხატია თანდილაშვილმა.

¹ შემდგომში – კონვენცია.

² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, გამოძიებაში იგულისხმება მთლიანი სისხლის სამართლის პროცესი.

³ Akandji-Kombe, Jean-François, Positive obligations under the European Convention on Human Rights, A guide to the implementation of the European Convention on Human Rights, Human rights handbooks, No. 7, 2007, p.32-33 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/168007ff4d> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, Angelova and Iliev v. Bulgaria, №55523/00, 26/07/2007, 92 (იხილეთ: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:%2255523/00%22,%22itemid%22:%22001-81906%22>) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

⁴ შემდგომში – ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ან სასამართლო.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით ცხადი გახდა, რომ საქართველოში ეფექტიანი გამოძიება სისტემურ პრობლემას წარმოადგენს.

ეფექტიანი გამოძიების მნიშვნელობისა და მასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის წარმოსაჩენად მოცემულ სტატიაში გაანალიზებული იქნება ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები, განხილული იქნება გირგვლიანის საქმე, ბოლოს კი ყურადღება გამახვილდება არსებულ საკანონმდებლო ხარვეზებსა და პრაქტიკაზე.

int/eng#%22fulltext%22:[%224728/08%22],%22itemid%22:[%22001-142341%22]} – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Baghashvili v. Georgia, №5168/06 18/03/2014 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%225168/06%22\],%22itemid%22:\[%22001-142341%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%225168/06%22],%22itemid%22:[%22001-142341%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Surmanidze and Artmeladze v. Georgia, №11323/08, 24/06/2014 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2211323/08%22\],%22itemid%22:\[%22001-145672%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2211323/08%22],%22itemid%22:[%22001-145672%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Molashvili v. Georgia, №39726/04, 30/09/2014 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2239726/04%22\],%22itemid%22:\[%22001-147670%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2239726/04%22],%22itemid%22:[%22001-147670%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Mzekalishvili v Georgia, №8177/12, 10/02/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%228177/12%22\],%22itemid%22:\[%22001-152763%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%228177/12%22],%22itemid%22:[%22001-152763%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Kopadze v. Georgia, №58228/09, 10/03/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2258228/09%22\],%22itemid%22:\[%22001-153729%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2258228/09%22],%22itemid%22:[%22001-153729%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Lanchava v. Georgia, №28103/11, 23/06/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2228103/11%22\],%22itemid%22:\[%22001-156452%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2228103/11%22],%22itemid%22:[%22001-156452%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Studio Maestro Ltd and others v. Georgia, №22318/10, 30/06/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2222318/10%22\],%22itemid%22:\[%22001-156544%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2222318/10%22],%22itemid%22:[%22001-156544%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Chantladze v. Georgia, №60864/10, 30/06/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2260864/10%22\],%22itemid%22:\[%22001-156556%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2260864/10%22],%22itemid%22:[%22001-156556%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Bekauri and others v. Georgia, №312/10, 15/09/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%22312/10%22\],%22itemid%22:\[%22001-157942%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%22312/10%22],%22itemid%22:[%22001-157942%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Gegenava and others v. Georgia, №65128/10, 20/10/2015 (იხილეთ: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%2265128/10%22\],%22itemid%22:\[%22001-158889%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%2265128/10%22],%22itemid%22:[%22001-158889%22]})) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

II. ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები

1. დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა

გამოძიება უნდა იყოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი. აღნიშნული ნიშნავს გამოძიებლის მიუკერძოებლობასა და იმ პირთაგან დამოუკიდებლობას, რომლებიც ჩართულნი არიან სისხლის სამართლის დანაშაულში.

დამოუკიდებლობა გაგებული უნდა იქნეს როგორც იერარქიული, ისე ინსტიტუციური თვალსაზრისით; იერარქიული და ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა არამხოლოდ თეორიულად, არამედ პრაქტიკაშიც გარანტირებული იყოს.⁷ მაგალითად, როცა არსებობს ვარაუდი, რომ დაქვემდებარებულმა მოხელემ ჩაიდინა დანაშაული, დაუშვებელია, მისმა ხელმძღვანელმა მოხელემ აწარმოოს გამოძიება ან როდესაც არსებობს ვარაუდი, რომ კონკრეტული საგამოძიებო უწყების მოხელემ ჩაიდინა დანაშაული, დაუშვებელია, იმავე უწყებამ ჩაატაროს გამოძიება.

მიუკერძოებლობის სტანდარტი მოითხოვს, რომ გამოძიება იყოს ნეიტრალური და ობიექტური. აღნიშნული მოიცავს როგორც გამოძიების შედეგების მიმართ ინტერესის უქონლობას, ისე სისხლის სამართლის საქმეში მონაწილე მხარეების მიმართ ობიექტურ დამოკიდებულებას. გარდა ამისა, განსაკუთრებულ როლს თამაშობს თვითონ საგამოძიებო უწყების მიმართ ობიექტურობის განცდის ქონა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ თავის არაერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ თუ გამოძიებას აწარმოებს ისეთი მოხელე, რომლის მიმართ დაზარალებული სერიოზულ უკმაყოფილებას გამოთქვამს, ამით ირღვევა მიუკერძოებლობის პრინციპი.⁸

⁷ Council of Europe, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 2013, 33-34 (იხილეთ: http://www.echr.coe.int/Documents/Pub_coe_domestic_remedies_ENG.pdf) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 243 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf>) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

⁸ B.C.J.L van Hout, Britt, The obligation to investigate under Article 2 of the European Convention on Human Rights in Iraq, MA Thesis Tilburg Law School, 2013, p.32 (იხილეთ: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=131781>) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

2. გულმოდგინება

გულმოდგინების სტანდარტი მოითხოვს, რომ საგამოძიებო მოქმედებები განხორციელდეს იმგვარად, რომ სისხლის სამართლის საქმის ყველა ასპექტი იქნეს გამოკვლეული, თუმცა რომელი კონკრეტული საგამოძიებო მოქმედებები იქნება ჩასატარებელი, დამოკიდებულია ცალკეული საქმის ფაქტობრივ გარემოებებზე. საგამოძიებო უწყება ვალდებულია, რომ შეაგროვოს და გაუფრთხილდეს ყველა მტკიცებულებას. ასეთ მტკიცებულებებს, შეიძლება, წარმოადგენდეს თვითმხილველი მონემების ჩვენებები, სამედიცინო გამოკვლევები, მაგალითად, გვამის ექსპერტიზა, რომელიც უნდა შეიცავდეს როგორც ყოვლისმომცველ და ღირებულ ინფორმაციას დაზიანებების შესახებ, ისე სამედიცინო დასკვნების ობიექტურ ანალიზს. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ კონვენციის დარღვევა დაადგინა ისეთ შემთხვევებში, როცა დანაშაულის იარაღი არ იქნა გამოკვლეული, როცა დაზიანებებისათვის ფოტოები არ იქნა გადაღებული, როცა არ ჩატარებულა საგამოძიებო ექსპერიმენტი ან როცა დანაშაულში მონაწილე პოლიციელები მაშინვე არ დაკითხულან.

ბოლოს, გულმოდგინების სტანდარტი მოითხოვს, რომ საგამოძიებო უწყების გადაწყვეტილებები არ დაეფუძნოს სწრაფ და მცდარ შედეგებს.⁹

3. სისწრაფე

სისწრაფის სტანდარტი მოითხოვს, რომ საგამოძიებო მოქმედებები დანაშაულის ჩადენიდან შეძლებისდაგვარად სწრაფად დაიწყოს და გაუმართლებელი დაყოვნებები თავიდან იქნეს აცილებული. მტკიცებულებების მოპოვებისა და შენარჩუნებისთვის დროის ფაქტორი დიდ როლს თამაშობს. დროის სვლასთან ერთად შეიძლება მტკიცებულებები გაუჩინარდეს, ვეღარ მოხერხდეს მონემების დაკითხვა, ასევე შეიძლება ვეღარ მოხერხდეს მასსოვრობაში ფაქტების აღდგენა. ამასთანავე აუცილებელია, რომ საზოგადოების ნდობის შენარჩუნებისა და ნების-

⁹ *B.C.J.L van Hout, Britt*, The obligation to investigate under Article 2 of the European Convention on Human Rights in Iraq, MA Thesis Tilburg Law School, 2013, p.32 (იხილეთ: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=131781> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

მიერი მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ასაცილებლად გამოძიება გონივრულ ვადაში დასრულდეს.¹⁰

4. გამჭვირვალობა

გამჭვირვალობის სტანდარტი მოითხოვს, რომ გამოძიება იყოს ღია, გათვალისწინებული იყოს საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულება და უზრუნველყოფილი იყოს კომუნიკაცია. აღნიშნული სტანდარტი შედგება ორი ნაწილისგან. პირველი ნაწილი შეეხება სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის მონაწილეობას. დაზარალებული ან მისი გარდაცვალების შემთხვევაში მისი ოჯახის წევრი ჩართული უნდა იყოს სისხლის სამართლის პროცესში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დარღვევა დაადგინა ისეთ საქმეებში, რომლებშიც გარდაცვლილის ოჯახის წევრებს არ მიეცათ გამოძიებაში ჩართვის შესაძლებლობა და ინფორმირებულები არ იყვნენ მნიშვნელოვანი საპროცესო გადაწყვეტილებების შესახებ. აღსანიშნავია, რომ სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის მონაწილეობის მოცულობა დამოკიდებულია ცალკეული საქმის გარემოებებზე, თუმცა მათ სისხლის სამართლის პროცესში, სულ მცირე, იმ მოცულობით უნდა შეეძლოთ მონაწილეობის მიღება, რომელიც საჭიროა მათი კანონიერი ინტერესების დასაცავად. გამჭვირვალობის სტანდარტის მეორე ნაწილი მოითხოვს, რომ სისხლის სამართლის პროცესში დაშვებული იყოს საზოგადოებრივი კონტროლი, რათა შენარჩუნებული იქნეს საზოგადოებრივი ნდობა საგამოძიებო უწყების მიმართ. თუმცა თვითონ გამჭვირვალობის სტანდარტიც არ არის უსაზღვრო. მაგალითად, საპროცესო დოკუმენტების გამჟღავნებამ არ უნდა გამოიწვიოს კერძო პირების ინტერესების ხელყოფა ან არ უნდა დააზიანოს საგამოძიებო მოქმედებები.¹¹

¹⁰ *B.C.J.L van Hout, Britt*, The obligation to investigate under Article 2 of the European Convention on Human Rights in Iraq, MA Thesis Tilburg Law School, 2013, p.33-34 (იხილეთ: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=131781> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹¹ *B.C.J.L van Hout, Britt*, The obligation to investigate under Article 2 of the European Convention on Human Rights in Iraq, MA Thesis Tilburg Law School, 2013, p.33-34 (იხილეთ: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=131781> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

5. დამნაშავეების იდენტიფიცირება

გამოძიებამ უნდა უზრუნველყოს დამნაშავეების იდენტიფიცირება და დასჯა. მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობს ვალდებულება, სისხლის-სამართლებრივი დევნის ყველა შემთხვევა დასრულდეს აღნიშნული შედეგით, ყოველი ნაკლი, რომელიც ხელს უშლის საქმის ფაქტობრივი გარემოებების დადგენას ან პასუხისმგებელი პირების გამოვლენას, მხოლოდ იმაზე მიუთითებს, რომ სისხლის სამართლის პროცესში ეფექტიანობის მაღალი ხარისხი არ იქნა უზრუნველყოფილი. შესაბამისად, ეროვნული სასამართლოები ვალდებული არიან არ დატოვონ დაუსჯელი სიცოცხლისთვის საშიში დანაშაულები.¹²

III. ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების გამოყენება გირგვლიანის საქმეში

1. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

სანდრო გირგვლიანი თავის მეგობარ ლევან ბუხაიძესთან ერთად მივიდა რესტორანში, სადაც მას თავისი მეგობრის, თ. მ-ს ნახვა სურდა. სავარაუდოდ, სანდროს აღნიშნული გოგონას მიმართ გრძნობები უნდა ჰქონოდა. თ. მ. რესტორანში თავის მეგობრებთან ერთად იმყოფებოდა, რომლებსაც მიეკუთვნებოდნენ საქართველოს შინაგან საქ-

მეთა მინისტრის მეუღლე, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სხვადასხვა დეპარტამენტის ხელმძღვანელები და შინაგან საქმეთა სამინისტროს სხვა მაღალი თანამდებობის პირები. როდესაც სანდრო რესტორანში შევიდა, იგი თ. მ-ს მიესალმა და სთხოვა, ცოტა ხანი მის მაგიდასთან დამჯდარიყო. თ. მ. ასეც მოიქცა. სანდროსა და თ. მ-ს შორის დიალოგი დაახლოებით 20-30 წუთი გაგრძელდა. მათი სახისა და სხეულის ფესტიკულაცია აჩვენებდა, რომ მათ შორის გაუგებრობა იყო. ამიტომ თ. მ-ს მეგობარი ორჯერ მივიდა მასთან და ჰკითხა, ყველაფერი წესრიგში იყო თუ არა. თ. მ-მ უპასუხა, რომ ყველაფერი წესრიგში იყო და იგი მალე შეუერთდებოდა თავისი მეგობრების მაგიდას. როდესაც თ. მ. თავის მაგიდასთან დაბრუნდა, ამჯერად შინაგან საქმეთა მინისტრის მეუღლემ ჰკითხა, რაიმე პრობლემა ხომ არ ჰქონდა. თ. მ-მ უპასუხა, რომ სანდრო მისი მეგობარი იყო და მათ შორის არანაირი პრობლემა არ არსებობდა. სანდრომ და ლევანმა მალე დატოვეს რესტორანი. ამავდროულად რესტორანი დატოვა შინაგან საქმეთა სამინისტროს ერთ-ერთმა მოხელემ. სანდრო და ლევანი ქუჩას მიუყვებოდნენ, რა დროსაც ისინი მანქანაში ჩატენეს და გაიტაცეს. სამი დღის შემდეგ სანდროს გვამი სასაფლაოზე იპოვეს. სამედიცინო გამოკვლევების თანახმად, სანდრო გირგვლიანს მიყენებული ჰქონდა მძიმე ჭრილობები. დაზიანებები აღინიშნებოდა მთელ სხეულზე: მხრებზე, თითებზე, მუცელზე, მუხლებზე, წვივებზე, ბარძაყებზე, შუბლზე, ცხვირზე, თვალების ირგვლივ და ყელის არეში. ჭრილობები 4-15 სმ. სიგრძის უნდა ყოფილიყო და მიყენებული უნდა ყოფილიყო მჭრელი და წვეტიანი იარაღით. ყელის არეში მიყენებული ჭრილობები ხახამდე აღწევდა და სწორედ მას უნდა გამოენჯია სანდროს სიკვდილი.¹³

სანდროს მკვლელობაში მსჯავრდებულნი იქნენ შინაგან საქმეთა სამინისტროს ოთხი თანამშრომელი, თუმცა ისინი არ წარმოადგენდნენ რესტორანში მყოფ მოხელეებს.¹⁴ სანდრო გირგვლიანის

¹² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 242 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ცინცაბაძე საქართველოს წინააღმდეგ, №35403/06, 15/02/2011, 76 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/cincabadze.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); ხაინდრავა და ძამაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, №18183/05, 08/06/2010, 60 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/xaindravazamashvili.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); McKerr v. the United Kingdom, №28883/95, 04/05/2001, 111, 114 (იხილეთ: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:%2228883/95%22,%22itemid%22:%22001-59451%22>) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018); Brecknell v. the United Kingdom, №32457/04, 27/11/2007, 65 (იხილეთ: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:%2232457/04%22,%22itemid%22:%22001-83470%22>) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 15-22 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 171-172, 183, 191 (იხილეთ: <http://www.>

ოჯახი ამტკიცებდა, რომ აღნიშნული ოთხი მოხელე არ იყო მთავარი დამნაშავე, ისინი მხოლოდ ამსრულებლები იყვნენ, რომელთა უკანაც რესტორანში მყოფი მოხელეები იდგნენ.¹⁵

2. გამოძიების მიმდინარეობა შინაგან საქმეთა სამინისტროში

გირგვლიანის საქმის გამოძიება მიმდინარეობდა ორ უწყებაში, თავდაპირველად შინაგან საქმეთა სამინისტროში, ხოლო შემდეგ პროკურატურაში.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არაერთი დარღვევა დაადგინა შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ განხორციელებული მოქმედებების კუთხით.

პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტრო გამოძიების დაწყებიდან სამი დღის შემდეგ საკმარის ინფორმაციას ფლობდა დანაშაულის ჩადენაში მისი მოხელეების შესაძლო მონაწილეობის შესახებ, თუმცა ამის მიუხედავად, საქმე არ გადაუცია სხვა საგამოძიებო უწყებისათვის. პირიქით, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ჩაატარა არაერთი საგამოძიებო მოქმედება – დაკითხა მოწმეები, მოიპოვა ვიდეოჩანაწერები, შეაგროვა ინფორმაცია ტელეფონის ნომრებისა და სატელეფონო საუბრების შესახებ. ყოველივე ზემოაღნიშნული ინფორმაცია კი მიუთითებდა იმაზე, რომ რესტორანში მყოფი მოხელეები დანაშაულის ჩადენის პერიოდში სატელეფონო კონტაქტზე იმყოფებოდნენ დანაშაულის ამსრულებლებთან.¹⁶

მეორე გარემოება, რომელმაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გაკვირვება გამოიწვია იყო ის, რომ დავით ახალია, 1) რომელიც იმ დეპარტამენტის ხელმძღვანელი იყო, რომელშიც ბრალდებულები მუშაობდნენ, 2) რომელიც სხვა

მაღალი თანამდებობის მოხელეებთან ერთად რესტორანში იმყოფებოდა და 3) რომლის ტელეფონის ნომრიდან ბრალდებულებს დანაშაულის ჩადენის დროს არაერთხელ დაურეკეს და არსებობდა ვარაუდი იმისა, რომ იგი დანაშაულის ორგანიზატორი იყო, დაინიშნა გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელად. საქართველოს ხელისუფლებამ იცოდა, რომ აღნიშნული გადაწყვეტილება საზოგადოების გალიზიანებას გამოიწვევდა, ამიტომ საზოგადოებას ამის შესახებ არ ეცნობა და გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელად დავით ახალიას დანიშვნის შესახებ გადაწყვეტილება გასაიდუმლოებული იქნა. ამას ემატებოდა ისიც, რომ შინაგან საქმეთა მინისტრს, რომელმაც დანამდვილებით იცოდა, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მოხელეებსა და მის მეუღლეს კრიმინალური კავშირი ჰქონდათ დანაშაულთან, საქმე სხვა უწყებისთვის არ გადაუცია.¹⁷

ამით ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მივიდა შუალედურ დასკვნამდე, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ განხორციელებულ გამოძიებას აკლდა დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა, გულმოდგინება და ობიექტურობა. სასამართლოს მოსაზრებით, მოცემულ პირობებში სიმართლის დადგენა წარმოუდგენელი იყო.¹⁸

3. გამოძიების მიმდინარეობა პროკურატურაში

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ასევე გამოავლინა დარღვევები პროკურატურის მიერ განხორციელებული გამოძიების კუთხით.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად დაზარალებულების არაერთი მოთხოვნისა, მათ არ მიეცათ საშუალება, მონაწილეობა მიეღოთ გამოძიებაში. მნიშვნელოვანია, რომ ერთადერთი თვითმხილველი მონმე და ინფორმა-

supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 3 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 245-246 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 247-248 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

¹⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 249 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

ციის უმნიშვნელოვანესი წყარო, ლევან ბუხაიძე საგამოძიებო პროცესიდან სრულიად გამორიყული იყო. ადრე მოქმედი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის¹⁹ მიხედვით, წინასწარი გამოძიების ეტაპზე დაზარალებულს არ ჰქონდა საქმის მასალების გაცნობის უფლება, რაც, თავის მხრივ, დაზარალებულს სხვა საპროცესო უფლებების გამოყენების შესაძლებლობას ართმევდა. გარდა ამისა, პროკურატურა დაზარალებულს არასდროს ატყობინებდა საგამოძიებო მოქმედებების შედეგებს. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ გამოძიებიდან დაზარალებულის გამორიცხვა წარმოადგენს კონვენციის მე-2 მუხლის მიძიმე დარღვევას.²⁰

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ასევე დარღვევად მიიჩნია, როცა ლევან ბუხაიძემ ამოიცნო შინაგან საქმეთა სამინისტროს მაღალი თანამდებობის მოხელე და თითქმის დარწმუნებული იყო, რომ ის მონაწილეობდა დანაშაულში, მაგრამ გამოძიებელმა აღნიშნული ჩვენება ოქმში არ შეიტანა. ხოლო, როდესაც ლევან ბუხაიძემ იგივე გაიმეორა სხვა დაკითხვის დროს, მისი ჩვენება გამოძიებელმა ისევე „ვერ გაიგო“.²¹

ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების დარღვევა იმაშიც გამოიხატა, რომ პროკურატურა არც კი შეეცადა, გამოეკვლინა, არსებობდა თუ არა ბრალდებულებსა და რესტორანში მყოფ მოხელეებს შორის კრიმინალური კავშირი. პროკურატურას არ დაუკითხავს ის ადამიანები, რომლებსაც, შეიძლება, ჰქონოდათ აღნიშნულ საკითხზე ინფორმაცია. მას ასევე არ გამოუვლენია იმ ტელეფონის ნომრის მფლობელი, რომელზეც როგორც ბრალდებულები, ისე მაღალი თანამდებობების მოხელეები დანაშაულის ჩადენის ღამეს რეკავდნენ.²²

¹⁹ შემდგომში შემოკლებულია, როგორც სსსკ.
²⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 250-251 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).
²¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 252-253 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).
²² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 254-255 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

გარდა ამისა, პროკურატურას არ გამოუკვლევია სანდრო გირგვლიანის სხეულზე არსებული ჭრილობების წარმომავლობა. სამედიცინო კვლევების თანახმად, ჭრილობათა უმეტესობა უნდა ყოფილიყო მჭრელი და წვეტიანი იარაღით, სავარაუდოდ დანით მიყენებული. თუმცა პროკურატურამ არ გამოავლინა, თუ რომელი იარაღი იქნა გამოყენებული. ამის ნაცვლად, მან დამაჯერებლად მიიჩნია ბრალდებულების ჩვენებები, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ მათ არანაირი მჭრელი და წვეტიანი იარაღი არ გამოიყენებოდა და რომ სანდრო გირგვლიანმა აღნიშნული ჭრილობები მავთულის ღობეზე გადასვლისას, ან მაყვლის ბუჩქებში გასვლისას მიიღო.²³

გარდა ამისა, პროკურატურამ და იუსტიციის სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა, რომელსაც დავით ახალიას ძმა ხელმძღვანელობდა, ოთხივე ბრალდებული ერთ საკანში მოათავსა, რაც მაშინდელი პატიმრობის შესახებ კანონის მიძიმე დარღვევას წარმოადგენდა.²⁴

ყველა ზემოაღნიშნული გარემოებიდან გამომდინარე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პროკურატურის მიერ განხორციელებულ გამოძიებას აკლდა სათანადო გულმოდგინება, ობიექტურობა და, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, კეთილსინდისიერება.²⁵

4. სასამართლო პროცესის მიმდინარეობა

სასამართლო პროცესის კუთხითაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არაერთი

[ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf](http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf) – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).
²³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 256 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).
²⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 257 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).
²⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 258 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

დარღვევა დაადგინა. მათ შორის ღირს ყველაზე მნიშვნელოვანი დარღვევების აღნიშვნა.

პირველ რიგში, უნდა ითქვას, რომ საქართველოს სასამართლოები დაზარალებულებს არასდროს აძლევდნენ საკმარის დროს საქმის მასალების გასაცნობად. აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაზარალებულები სათანადოდ ვერ ემზადებოდნენ პროცესისთვის და ვერც ეფექტიანად იღებდნენ მონაწილეობას. მაგალითად, დაზარალებულებს არ გადასცემიათ 14 მნიშვნელოვანი მტკიცებულება. მოცემული მტკიცებულებები შემდეგში არც სასამართლო პროცესებზე არ გამოკვლეულა. ამასთან, სასამართლოები მუდმივად უარყოფდნენ მტკიცებულებების გამოთხოვის შესახებ დაზარალებულების შუამდგომლობებს. დაზარალებულებს ასევე არ გადასცემიათ საქმეში მტკიცებულების სახით წარმოდგენილი ვიდეო მასალა. ამის ნაცვლად მათ მხოლოდ ვიდეო მასალის წერილობითი ოქმი გადაეცათ.²⁶

გარდა ამისა, სატელეფონო საუბრების ანალიზმა ცხადყო, რომ სანდრო გირგვლიანის მიმართ დანაშაულის ჩადენას ადგილი უნდა ჰქონოდა 2:12 და 2:54 საათის პერიოდში. ასევე გამოვლინდა, რომ 2:08, 2:17, 2:23 და 2:25 საათებზე, ანუ 9, 6 და 2 წუთის ინტერვალით ერთ-ერთ ბრალდებულს ურეკავდნენ დავით ახალიას ნომრიდან, დავით ახალია კი რესტორანში მყოფ შინაგან საქმეთა მინისტრის მეუღლის სამეგობრო წრეს მიეკუთვნებოდა. თუმცა პროკურატურა და სასამართლოები არ შეეცადნენ გამოერკვირათ, თუ ასეთი ინტენსივობით ვინ ურეკავდა ბრალდებულს, როცა იგი თავის სხვა კოლეგებთან ერთად სანდრო გირგვლიანისა და ლევან ბუხაიძის გატაცებით ან/და ცემით იყო დაკავებული.²⁷

გარდა ამისა, სანდრო გირგვლიანთან ერთად გატაცებულმა და ნაცემმა ლევან ბუხაიძემ სასამართლოში არაერთხელ გაიმეორა, რომ ზუსტად

რესტორანში მყოფი მაღალი თანამდებობის მოხელეებიდან ერთ-ერთი იმყოფებოდა სასაფლაოზე და მონაწილეობას იღებდა ცემაში. თუმცა მოცემულ ჩვენებასაც არ მიექცა ყურადღება.²⁸

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ბრალდებულების ჩვენებები და სატელეფონო საუბრების ჩანაწერები ერთმანეთს ეწინააღმდეგებოდნენ, თუმცა ამჯერადაც სასამართლოს სიმართლე არ გამოუვლენია.²⁹

ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო გაცემული იყო, რომ ასეთი კომპლექსური საქმის სასამართლო პროცესი მხოლოდ ცხრა დღე გაგრძელდა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ასეთი მცირე დროში ვერც სასამართლო და ვერც დაზარალებულები ვერ მოახერხებდნენ მოცემული საქმის სრულყოფილ შესწავლას.³⁰

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქართველოს სასამართლოები ასევე გააკრიტიკა დანაშაულის კვალიფიკაციისა და სასჯელის შეფარდების ნაწილში. იგი გაცემული იყო, რომ სასამართლოებმა სასჯელის შეფარდებისას (თავისუფლების აღკვეთა 7-8 წლის ვადით) არ გაითვალისწინეს, რომ სანდრო გირგვლიანი იყო არაადამიანური მოპყრობის მსხვერპლი. შესაბამისად სასამართლოს მოსაზრებით, შეფარდებული სასჯელი არ იყო ჩადენილი დანაშაულის პროპორციული.³¹

შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლოში საქმის განხილვისას დაირღვა გულმოდგინების პრინციპი, ვინაიდან დასკვნების გაკეთებისას

²⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 259-260 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

²⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 257 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

²⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 262 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

²⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 263 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 259 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 270, 272 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

საქმის ფაქტობრივი გარემოებები გულმოდგინედ არ იქნა შესწავლილი და არ გაკეთებულა მათი ობიექტური და მიუკერძოებელი ანალიზი. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ამბობს, რომ როდესაც სისხლის სამართლის პროცესი მიმდინარეობს არასწორი მიმართულებით, კლებულობს საქმის ფაქტობრივი გარემოებებისა და პასუხისმგებელი პირების გამოვლენის შანსები.³²

ამასთან, ადგილი ჰქონდა გამჭვირვალობის პრინციპის დარღვევას, ვინაიდან დაზარალებულებს არ მიეცათ სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეობის შესაძლებლობა. შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ, პირველ რიგში, დაზარალებულებს თვითნებურად შეეზღუდათ პროცესში მონაწილეობის უფლება, ხოლო, მეორე რიგში, საქმეში ჩართულ სახელმწიფო უწყებებს არანაირი სურვილი არ ჰქონდათ, დაედგინათ გატაცებასა და მკვლელობასთან დაკავშირებული ფაქტობრივი გარემოებები.³³

5. სასჯელის აღსრულება

მსჯავრდებიდან დაახლოებით 2 წლისა და 4 თვის შემდეგ, საქართველოს პრეზიდენტმა შეინყალა მსჯავრდებულები, რითაც მათი სასჯელი განახევრდა. რამდენიმე თვის შემდეგ კი, პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის რეკომენდაციისა და შესაბამისი სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე, მსჯავრდებულები პირობითი მსჯავრდების საფუძველზე გათავისუფლდნენ. ჯამში, მსჯავრდებულებმა ამგვარი შემზარავი დანაშაულისთვის ციხეში მხოლოდ სამი წელი და 6 თვე გაატარეს.³⁴

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ როდესაც მოხელეს მსჯავრი ედება კონვენციის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის გამო, შეწყალება ვერ უზრუნველყოფს სასჯელის მიზნებს. პირიქით, სახელმწიფო ვალდებულია, დამნაშავე უფრო მკაცრად დასაჯოს, ვინაიდან ასეთ შემთხვევებში საქმე ეხება არამხოლოდ ინდივიდუალურ პასუხისმგებლობას, არამედ დაუსჯელობის თავიდან აცილებას და სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოების მიმართ საზოგადოებრივი ნდობის შენარჩუნებას. ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის გაუგებარი აღმოჩნდა, თუ რატომ არ ჩამოერთვათ მოხელეებს საჯარო სამსახურში მუშაობის უფლება. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ამგვარმა გაუმართლებელმა ლოიალურობამ ოთხივე მოხელის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებას აზრი დააკარგვინა.³⁵

ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღშფოთებული იყო, რომ ხელისუფლების სამივე შტო და ყველა უწყება, იქნება ეს შინაგან საქმეთა სამინისტრო, პროკურატურა, იუსტიციის სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტი, სასამართლოები, თუ პრეზიდენტი, ყველა ერთად მოქმედებდა და მხოლოდ ერთი მიზანი ამოძრავებდათ: საქმეზე არ დადგენილიყო ჭეშმარიტება. საბოლოოდ, კი ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ გირგვლიანის საქმის გამოძიებას აკლდა სათანადო დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა და გულმოდგინება. შესაბამისად, ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევას.³⁶

³² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 266 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 267 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 273 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/>

<files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 274-275 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ, №25091/07, 26/04/2011, 276-277 (იხილეთ: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/enukidze%20da%20girgvliani.pdf> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

IV. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების პრობლემები

1. საგამოძიებო ქვემდებარეობა

როგორც უკვე ზემოთ აღინიშნა, დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობის პრინციპები მოითხოვს, რომ გამოძიებლები იყვნენ მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი იმ მოხელეებისგან, რომლებიც, შეიძლება, იყვნენ სავარაუდო დამნაშავეები.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მრავალი გადაწყვეტილების მიუხედავად, საქართველოს კანონმდებლობაში პრობლემად რჩება საგამოძიებო ქვემდებარეობის საკითხი. „სისხლის სამართლის საქმეთა საგამოძიებო და ტერიტორიული საგამოძიებო ქვემდებარეობის განსაზღვრის თაობაზე“ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2013 წლის 7 ივლისის №34 ბრძანების მიხედვით, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, უსაფრთხოების სამსახური და სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო გარკვეულ შემთხვევაში უფლებამოსილი არიან თვითონვე გამოიძიონ მათი მოხელის მიერ ჩადენილი ძალადობრივი დანაშაული. რაც შეეხება პროკურატურას, იგი წარმოადგენს ერთადერთ ორგანოს, რომელსაც შეუძლია მისი მოხელის მიერ ჩადენილი დანაშაულის გამოძიება.³⁷

საქართველოს სახალხო დამცველმაც არაერთი საქმე გამოავლინა, რომლებშიც გამოძიებას ის უწყება ატარებდა, რომლის მოხელეებმაც, სავარაუდოდ, ჩაიდინეს დანაშაული.³⁸ აღნიშნული ცხადყოფს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა არ შეესაბამება კონვენციას და გირგვლიანის საქმეში გამოვლენილი დარღვევები არამხოლოდ თეორიულად შეიძლება განმეორდეს, არამედ პრაქტიკაში უკვე არსებობს.

³⁷ Committee of Ministers, Communication from Georgia, Communication from the Public Defender of Georgia (28/11/2016) in the Gharibashvili group of cases against Georgia (Application No. 11830/03), DH-DD(2016)1368, 07/12/2016, p. 5-8 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/16806c6f6d> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

³⁸ Communication from a NGO (05/09/2017) and reply from the authorities (12/09/2017) in the case of *Gharibashvili v. Georgia* (Application No. 11830/03) DH-DD (2017)1000, 13/09/2017, 4 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/1680744b02> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

2. სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის მონაწილეობა

გამჭვირვალობის პრინციპი მოითხოვს, რომ დაზარალებულს იმ მოცულობით მიეცეს სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეობის უფლება, რომელიც საჭიროა მისი ინტერესების დასაცავად.

საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის მონაწილეობა დიდწილად დამოკიდებული პროკურატურაზე. ამის ნათელი მაგალითია ის, რომ დანაშაულის მსხვერპლის დაზარალებულად ცნობის თაობაზე გადაწყვეტილებას იღებს პროკურორი. აღნიშნულმა პრაქტიკამ გამოიწვია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე 23 საქმეზე დაწყებული გამოძიებიდან, მხოლოდ 9 საქმეში მიენიჭა პირს დაზარალებულის სტატუსი. დანარჩენ შემთხვევებში დანაშაულის მსხვერპლი სრულიად გამორიყულია სისხლის სამართლის პროცესისაგან.³⁹

პროკურატურის გავლენის სხვა კარგ მაგალითს წარმოადგენს სსსკ-ს ნორმები, რომლებიც შეეხება გამოძიების ეტაპს. სსსკ-ს მოქმედი რედაქცია შეეცადა გამოეწინააღმდეგა გირგვლიანის საქმეში გამოვლენილი დარღვევები და დაზარალებულისთვის გამოძიების ეტაპზე მიეცა გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ ინფორმაციის მიღებისა და საქმის მასალების გაცნობის უფლება.⁴⁰ თუმცა ამ შემთხვევაშიც პროკურორი წყვეტს, შეძლებს თუ არა დაზარალებული ამ უფლების გამოყენებას. კერძოდ, თუ გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ ინფორმაციის გაცემა ან საქმის მასალების გაცნობა ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს, პროკურორს შეუძლია უარი უთხრას დაზარალებულს ამ უფლებების გამოყენებაზე. შესაბამისად, მოცემულმა საკანონმდებლო რეგულაციამ პრაქტიკაში, შეიძლება, გამოიწვიოს გამოძიების ეტაპზე დაზარალებულების ინფორმაციულ ვაკუუმში დარჩენა.

³⁹ Communication from a NGO (05/09/2017) and reply from the authorities (12/09/2017) in the case of *Gharibashvili v. Georgia* (Application No. 11830/03) DH-DD (2017)1000, 13/09/2017, 9 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/1680744b02> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018). Communication from a NGO (05/09/2017) and reply from the authorities (12/09/2017) in the case of *Gharibashvili v. Georgia* (Application No. 11830/03) DH-DD (2017)1000, 13/09/2017, 9 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/1680744b02> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).

⁴⁰ სსსკ, 57-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი.

3. სწრაფი და გულმოდგინებით ჩატარებული გამოძიება

საქართველოში კვლავ პრობლემას წარმოადგენს სწრაფი და გულმოდგინებით ჩატარებული გამოძიება. პენიტენციურ სისტემებში არსებობს წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის შემთხვევები, რომლებშიც, მაგალითად, ერთადერთი მონმე 80 დღის შემდეგ დაიკითხა; ერთადერთი ნეიტრალური მტკიცებულება – იმ სამეთვალყურეო კამერის ვიდეო ჩანაწერი, რომელიც დამონტაჟებული იყო საკნის გარეთ, არ იქნა მოპოვებული; არ ჩატარებულა ამოცნობა ან არ ჩატარებულა სამედიცინო გამოკვლევა, რათა პასუხი გასცემოდა ჭრილობების ირგვლივ წარმოშობილ კითხვებს.⁴¹

აქედან გამომდინარე, ნათელია, რომ საქართველოში ზემოაღნიშნული პრობლემა არამხოლოდ საკანონმდებლო დონეზე, არამედ პრაქტიკაშიც არსებობს. თუ მოცემული მანკიერი პრაქტიკა არ შეიცვლება, მომავალშიც არსებობს ადამიანის უფლებების დარღვევის დიდი საფრთხე.

V. დასკვნა

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილი ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები სისხლის სამართლის პროცესში დიდ როლს თამაშობს. შესაბამისად, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია აღნიშნული სტანდარტების დაცვა და თითოეული საგამოძიებო მოქმედებისა და სასამართლო პროცესის მათ შესაბამისად წარმართვა. საქართველოსთვის, სადაც ხარვეზიანი გამოძიება სისტემურ პრობლემას წარმოადგენს, საჭიროა, რომ მოცემული სტანდარტების სიღრმისეული ანალიზის შედეგად, აღმოიფხვრას არსებული საკანონმდებლო ხარვეზები და ხარვეზიანი პრაქტიკა.

⁴¹ Communication from a NGO (05/09/2017) and reply from the authorities (12/09/2017) in the case of *Gharibashvili v. Georgia* (Application No. 11830/03) DH-DD (2017)1000, 13/09/2017, 6 (იხილეთ: <https://rm.coe.int/1680744b02> – უკანასკნელად ნანახია: 31.08.2018).